

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 71/2020-31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. mája 2020 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní o ústavnej sťažnosti obchodnej spoločnosti Alektum, s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, IČO 44 721 587, zastúpenej advokátskou kanceláriou Hudec s. r. o., Lazaretská 23, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Marek Hudec, ktorou namieta porušenie základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 287/2018 z 26. júna 2019, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti Alektum, s. r. o., na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 287/2018 z 26. júna 2019 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 287/2018 z 26. júna 2019 z r u š u j e a veci m u v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je p o v i n n ý nahradiť obchodnej spoločnosti Alektum, s. r. o., trovy konania v sume 640,54 € (slovom šesťstoštyridsať eur a päťdesiatštyri centov) na účet jej právnej zástupkyne advokátskej kancelárie Hudec s. r. o., Lazaretská 23, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. októbra 2019 doručená ústavná sťažnosť obchodnej spoločnosti Alektum, s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, IČO 44 721 587 (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátskou kanceláriou Hudec s. r. o., Lazaretská 23, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Marek Hudec, ktorou namietala porušenie základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 7 Cdo 287/2018 z 26. júna 2019 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a k nej priložených príloh vyplýva, že sťažovateľka podala 1. apríla 2015 na Okresnom súde Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“) návrh na vydanie platobného rozkazu o zaplatenie sumy 2976,79 € s príslušenstvom. Okresný súd rozsudkom z 24. januára 2017 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) jej návrh na začatie konania zamietol v celom rozsahu, konštatujúc nedostatok aktívnej legitimácie na strane sťažovateľky. Na základe podaného odvolania sťažovateľky Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom z 22. mája 2018 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“)

rozsudok okresného súdu potvrdil. Sťažovateľka proti rozsudku krajského súdu podala dovolanie.

2.1 Najvyšší súd napadnutým uznesením doručeným sťažovateľke 2. augusta 2019 podané dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) ako neprípustné s odôvodnením, že ustanovenie o zníženom majetkovom cenze podľa § 422 ods. 1 písm. b) CSP je aplikovateľné len na prípad, keď dovolanie podáva spotrebiteľ. Keďže dovolateľom bol dodávateľ, nie spotrebiteľ, pre posúdenie prípustnosti dovolania podľa názoru najvyššieho súdu platil majetkový cenzus v sume desaťnásobku minimálnej mzdy. Uvedený záver najvyššieho súdu podľa sťažovateľky nie je v súlade so znením § 422 ods. 1 písm. b) CSP, ale ani v súlade s účelom zákona, a preto ho možno považovať za arbitrárny.

2.2 Sťažovateľka v rámci svojej argumentácie poukázala na znenie § 422 ods. 1 písm. b) CSP a § 421 ods. 1 CSP a následne uviedla, že podľa nej by sa úmysel zákonodarcu obmedziť možnosť podania dovolania pri zníženom majetkovom cenze len na osobu spotrebiteľa prejavil rovnako ako v znení iných ustanovení Civilného sporového poriadku, v ktorých zákonodarca priamo označil osobu spotrebiteľa ako subjekt, v prípade ktorého sa má konkrétne ustanovenie aplikovať.

2.3 Sťažovateľka ďalej poukázala na princíp rovnosti zbraní, resp. rovnakého postavenia strán sporu (čl. 6 ods. 1 CSP) aplikovaný v civilnom sporovom konaní, ktorý je v spotrebiteľských sporoch ako sporoch so slabšou stranou v záujme spotrebiteľa obmedzený, avšak rozsah tohto obmedzenia je v zákone výslovne stanovený v prvom diele druhej hlavy Civilného sporového poriadku. V danej veci záver najvyššieho súdu v napadnutom ustanovení podľa sťažovateľky nie je prijatý v záujme spotrebiteľa, nie je ani naplnením funkcie najvyššieho súdu ako zjednocovateľa rozličnej súdnej praxe a nezodpovedá ani zmyslu a účelu ustanovenia § 422 ods. 1 písm. b) CSP.

2.4 Sťažovateľka poukázala aj na rozdielnu prax najvyššieho súdu v obdobných veciach, v ktorých dotknuté ustanovenie vyložil odlišným spôsobom a pripustil aj dovolanie veriteľov v spotrebiteľských sporoch v konaniach spĺňajúcich majetkový cenzus podľa § 422 ods. 1 písm. b) CSP, avšak nespĺňajúcich majetkový cenzus podľa § 422 ods. 1 písm. a) CSP. V tejto súvislosti poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 187/2017 z 23. apríla 2018, ktorým najvyšší súd pripustil dovolanie

sťažovateľky, vec preskúmal a rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil. Z uvedeného vyplýva, že jednotlivé senáty najvyššieho súdu interpretujú § 422 ods. 1 písm. b) CSP zjavne odlišne, no napriek tomu ani jeden z nich nepostúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu, t. j. nepostupoval v súlade s § 48 ods. 1 CSP, ako aj v súlade s princípom právneho štátu.

2.5 V závere sťažovateľka zhrnula svoju argumentáciu, konštatujúc, že v predmetnom konaní najvyšší súd zasiahol do ňou označených práv jednak nesprávnou aplikáciou § 422 ods. 1 písm. b) CSP o zníženom majetkovom cenzu, ďalej uprednostnením ústavne nekonformného výkladu tohto ustanovenia, v rozpore s jeho jazykovým znením a jeho účelom, a napokon aj tým, že v tejto veci nepostupoval v súlade s § 48 ods. 1 CSP, čím jej v konečnom dôsledku odňal právo konať pred dovolacím súdom.

2.6 Na základe uvedeného sťažovateľka ústavnému súdu navrhla, aby vydal nález, v ktorom vysloví, že jej základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli napadnutým uznesením porušené, zruší napadnuté uznesenie a vec vráti najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, a zároveň jej prizná náhradu trov konania.

3. Ústavný súd uznesením sp. zn. I. ÚS 71/2020 zo 4. februára 2020 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky, v ktorej namietala porušenie jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením, na ďalšie konanie.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

4. Najvyšší súd sa na základe výzvy ústavného súdu v predmetnej veci vyjadril listom č. KP 3/2020-116 zo 4. marca 2020, v ktorom predovšetkým zdôraznil, že najvyšší súd použitie majetkového cenzu vysvetlil vo svojom rozhodnutí uverejnenom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej aj „zbierka“) pod č. 29/2019 (ďalej aj „R 29/2019“), v ktorom sa uvádza, že znížený majetkový cenzus [§ 422 ods. 1 písm. b) CSP] sa v spotrebiteľskom spore uplatní len v prípade, že dovolateľom je neúspešný spotrebiteľ. Pokiaľ je dovolateľom neúspešný dodávateľ,

pre posúdenie prípustnosti dovolania platí majetkový cenzus vo výške desaťnásobku minimálnej mzdy.

4.1 Podľa najvyššieho súdu takáto interpretácia relevantného ustanovenia Civilného sporového poriadku nie je v rozpore s princípom rovnosti zbraní, a to vzhľadom na skutočnosť, že rovnosť subjektov je v určitých sporoch len fikciou, na ktorú zákonodarca v Civilnom sporovom poriadku reagoval tzv. pozitívnou diskrimináciou, t. j. osobitnou právnou úpravou sporov s ochranou slabšej strany. Za takéto spory sa považujú spotrebiteľské spory, antidiskriminačné spory a individuálne pracovné spory (§ 290 až § 323 CSP) a slabšou stranou v nich je spotrebiteľ, zamestnanec a diskriminovaný. Ochrana slabšej strany spočíva v tom, že sa jej priznáva viac práv na účely docielenia rovného postavenia s druhou stranou sporu, a teda aj na účely dôsledného naplnenia princípu rovnosti zbraní. V tejto súvislosti najvyšší súd poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu vychádzajúce z rovnakej argumentačnej bázy (uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 191/2018, sp. zn. 6 Cdo 42/2018, sp. zn. 4 Cdo 186/2018, sp. zn. 7 Cdo 216/2018, sp. zn. 1 Cdo 263/2018 a sp. zn. 5 Cdo 158/2018) a na zdôraznenie ich správnosti vyzdvihol odôvodnenie obsiahnuté vo veci sp. zn. 7 Cdo 256/2018 a predovšetkým odkaz najvyššieho súdu na čl. 3 CSP v spojení s čl. 152 ods. 4 ústavy, ako aj na právnú úpravu povinnosti platenia súdneho poplatku podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“), ktorá sa viaže na osobné (spotrebiteľa), a nie vecné (konanie so spotrebiteľom) oslobodenie.

4.2 K argumentácii sťažovateľky o povinnosti najvyššieho súdu aplikovať v prejednávanych veciach postup podľa § 48 ods. 1 CSP najvyšší súd uviedol, že vo veci sp. zn. 4 Cdo 187/2017 sa najvyšší súd právnou otázkou majetkového cenzu nezaoberal, vôbec ju neriešil. Spor o interpretáciu právnej normy nebol, pretože neexistovali minimálne dve rozhodnutia najvyššieho súdu, v ktorých by boli vyslovené právne názory, ktoré odlišným spôsobom vykladajú otázku majetkového cenzu t. j. z uvedených dôvodov neboli splnené podmienky na postup podľa § 48 ods. 1 CSP. Otázka majetkového cenzu bola prvýkrát riešená až v uznesení sp. zn. 6 Cdo 80/2017 z 24. júla 2018, ktoré bolo uverejnené aj v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 29/2019. Podľa podpredsedníčky najvyššieho súdu je prax

najvyššieho súdu v otázke uplatňovania majetkového cenzu jednotná. V závere svojho vyjadrenia, vychádzajúc z premisy, ktorú rešpektuje vo svojej judikatúre ústavný súd, najvyšší súd zdôraznil, že posúdenie prípustnosti dovolania je v právomoci príslušného dovolacieho súdu. Na základe uvedeného najvyšší súd uzavrel, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je súladné s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu a nemožno ho považovať za svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené.

4.3 Najvyšší súd zároveň ústavnému súdu oznámil, že vo veci ústavných sťažností súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

5. Ústavný súd zaslal vyjadrenie najvyššieho súdu sťažovateľke s možnosťou zaujatia stanoviska k nemu. V duplike k vyjadreniu najvyššieho súdu sťažovateľka prezentovala argumenty, ktoré zhrnula do štyroch tematických okruhov. K otázke týkajúcej sa rovnosti príležitostí sťažovateľka v reakcii na argumentáciu najvyššieho súdu obsiahnutú v bode 24 tohto nálezu in fine zdôrazňuje, že zákon o súdnych poplatkoch, ktorý viaže oslobodenie od súdneho poplatku priamo na osobu spotrebiteľa, predstavuje pozitívnu diskrimináciu, keďže sa tým spotrebiteľovi umožňuje prístup k súdnej ochrane i bez toho, aby musel plniť poplatkovú povinnosť. Odmietnutie prístupu k mimoriadnemu opravnému prostriedku len jednej zo sporových strán je však podľa sťažovateľky zásahom do rovnosti príležitostí a v konečnom dôsledku aj do práva na prístup k súdu.

5.1 S poukazom na čl. 3 ods. 2 CSP je podľa sťažovateľky prípustný len taký výklad príslušného ustanovenia Civilného sporového poriadku, ktorý viaže znížený majetkový cenzus na predmet sporu, a nie na osobu dovolateľa. Sťažovateľka ďalej poukazuje na protirečivosť vyjadrenia najvyššieho súdu, keďže zatiaľ čo § 422 ods. 1 písm. b) CSP výslovne uvádza, že „Dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy“, najvyšším súdom citovaný § 4 ods. 2 písm. u) zákona o súdnych poplatkoch jasne a zrozumiteľne uvádza, že od platenia súdneho poplatku je oslobodený „spotrebiteľ domáhajúci sa ochrany svojho práva podľa osobitného predpisu“.

5.2 Podľa sťažovateľky sú použité pojmy a výrazy v ustanovení § 422 ods. 1 písm. b) CSP definované jasne bez možnosti rôzneho výkladu, ich interpretáciu dovolacím súdom

v napadnutom uznesení považuje preto aj z tohto dôvodu za ústavne nekonformnú. V tejto súvislosti sťažovateľka poukázala na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 382/2019 z 28. januára 2020, ktorým ústavný súd rozhodol v obdobných veciach.

5.3 Napokon k argumentácii najvyššieho súdu o tom, že v sťažovateľkou uvádzanom rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 187/2017 sa najvyšší súd nezaoberal otázkou majetkového cenzu a vôbec ju neriešil, sťažovateľka zdôrazňuje, že „25. V zmysle ustanovenia § 447 CSP je (dovolací) súd povinný odmietnuť dovolanie v prípade neprípustnosti dovolania. Najvyšší súd SR je teda povinný skúmať v prípade každého dovolania jeho prípustnosť a obligatórne dovolanie odmietnuť, ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné.

26. Teda aj v prípade rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 187/2017 bol Najvyšší súd SR povinný skúmať prípustnosť podané dovolania a v prípade neprípustnosti dovolanie odmietnuť. Keďže dovolanie neodmietol, je potrebné jednoznačne ustáliť, že hoci explicitne neuviedol v rozhodnutí žiadnu právnu argumentáciu o prípustnosti dovolania s ohľadom na § 422 ods. 1 CSP, dovolanie vyhodnotil ako prípustné aj s ohľadom na § 422 ods. 1 písm. b) CSP. Tento právny názor (prípustnosť dovolania) potom je vyjadrený napr. v uvedenom súdnom rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 187/2017 zo dňa 23. 4. 2018, hoci pripúšťame, že nie výslovne.

27. Ak Najvyšší súd SR tvrdí, že otázku zníženého majetkového cenzu riešil výslovne po prvý krát až v rozhodnutí sp. zn.: 6 Cdo 80/2017 zo dňa 24.7.2018, ktoré následne aj uverejnil v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 29/2019, ide o rozhodnutie, ktorým sa 6. senát najvyššieho súdu odklonil od dovtedajšej ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu.

28. V zmysle vyššie uvedeného tak potom už 6. senát v roku 2018 mal predložiť vec na rozhodnutie veľkému senátu. Podstatou konania pred veľkým senátom je totiž o. i. aj zohľadnenie prípadných doplňujúcich za či proti argumentov zo strany Generálnej prokuratúry SR, Ministerstva spravodlivosti SR, sudcov iných senátov najvyššieho súdu a strán sporu, ak sú o tomto postupe upovedomené (§ 48 ods. 4 CSP). Bez predloženia veci veľkému senátu naopak tieto právne názory nemôžu byť (a ani neboli zohľadnené. “.

5.4 V tejto súvislosti sťažovateľka poukázala aj ďalšie uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 65/2018 z 26. septembra 2019, v ktorom tento súd aj po rozhodnutí 6. senátu (po prijatí rozhodnutia vo veci sp. zn. 6 Cdo 80/2017 z 24. júla 2018) dovolanie podané v predmetnej veci vyhodnotil z pohľadu majetkového cenzu ako prípustné, napriek tomu, že dovolateľom v predmetnej veci taktiež nebol neúspešný spotrebiteľ.

6. V samostatnom podaní doručenom ústavnému súdu 17. apríla 2020 si sťažovateľka zároveň uplatnila náhradu trov konania v celkovej sume 640,54 €.

7. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Sťažovateľka predostiera ústavnému súdu argumentáciu, ktorou odôvodňuje v konkrétnostiach porušenie zásady predvídateľnosti súdnych rozhodnutí a porušenie princípu právnej istoty z dôvodu nepredloženia veci veľkému senátu (body 2.4 a 2.5 tohto nálezu), ako aj ústavne nekonformný výklad predmetného ustanovenia Civilného sporového poriadku, ktorý porušuje zásadu rovnosti zbraní v civilnom sporovom konaní (bod 2.3 tohto nálezu).

10. V súlade s čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

11. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

12. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

13. Článok 46 ods. 1 ústavy je vyjadrením základného práva domáhať sa súdnej ochrany. Tento článok ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu. Zároveň v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy sa možno domáhať práv podľa čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú, avšak v súlade s čl. 152 ods. 4 ústavy musí byť výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v súlade s ústavou a súčasne v zmysle čl. 154c ods. 1 ústavy majú príslušné medzinárodné zmluvy vrátane dohovoru prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd (I. ÚS 22/03).

14. V nadväznosti na sťažnostnú argumentáciu sťažovateľky ústavný súd, vychádzajúc zo svojho ústavného postavenia a poukazujúc na svoju stabilizovanú judikatúru, zdôrazňuje, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), a preto nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej,

ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

15. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom strán v spore (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej).

16. K výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v takom prípade, kedy sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona. Jazykový výklad môže totiž v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu predstavovať len prvotné priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis; na overenie správnosti či nesprávosti výkladu, resp. na jeho doplnenie či upresnenie potom slúžia ostatné interpretačné prístupy postavené na roveň gramatickému výkladu, v tomto prípade systematický a teleologický výklad, ktoré sú spôsobilé v kontexte racionálnej argumentácie predstavovať významný konektív pri zistení obsahu a zmyslu aplikovanej právnej normy (m. m. I. ÚS 351/2010).

17. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo na prístup k súdu. Slovenská republika, ako aj všetky jej orgány verejnej moci majú pozitívny záväzok aktívnym spôsobom zabezpečiť, aby práva a slobody garantované jej právnym poriadkom neboli oprávneným subjektom pod jej jurisdikciou len formálne garantované, ale aby tieto práva a slobody boli „prakticky a efektívne“ dosiahnuteľné. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom pre poskytnutie ochrany v opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť (m. m. II. ÚS 78/05, II. ÚS 249/05).

18. Právo na prístup k súdu je nevyhnutnou, imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces a tvorí jeho esenciálny prvok [III. ÚS 875/2016 a rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, body 35 – 36].

19. Právo na prístup k súdu však nemá absolútny charakter a môže podliehať obmedzeniam zo strany štátu. Pri stanovení obmedzení požíva štát určitú mieru voľnej úvahy. Právo na prístup k súdu však nemožno obmedziť takým spôsobom alebo do takej miery, že to naruší samotnú podstatu daného práva. Okrem toho obmedzenie práva na prístup k súdu nebude v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z čl. 6 ods. 1 dohovoru ani v prípade, že nesleduje legitímny cieľ, a ani v prípade, že medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom nie je primeraný vzťah proporcionality (Gréckokatolícka farnosť Lupeni a iní proti Rumunsku, sťažnosť č. 76943/11, rozsudok z 29. 11. 2016, § 89).

20. Európsky súd pre ľudské práva rovnako považuje obmedzenie v prístupe k opravným prostriedkom orgánu najvyššej súdnej moci spočívajúce v zákonom stanovení hranice majetkového cenzu (*ratione valoris*) za legitímnu a odôvodnenú procesnú požiadavku rešpektujúcu postavenie a úlohy, ktoré plní orgán najvyššej súdnej moci riešiaci (len) veci požadovanej dôležitosti (Brualla Gómez de la Torre proti Španielsku, sťažnosť

č. 155/1996/774/975, rozsudok z 19. 12. 1997, § 36; Kozlica proti Chorvátsku, sťažnosť č. 29182/03, rozsudok z 2. 11. 2006, § 33).

21. Pri preskúvaní aplikácie zákonného obmedzenia v prístupe k súdu z dôvodu majetkového cenzu (*ratione valoris*) ESLP berie do úvahy aj ďalšie faktory a medzi nimi s prihliadnutím na okolnosti tu prejednávaných vecí je to predovšetkým predvídateľnosť a nadmerný formalizmus obmedzenia (Garzičić proti Čiernej Hore, sťažnosť č. 17931/07, rozsudok z 21. 9. 2010, § 30 – § 32; Hasan Tunç a iní proti Turecku, sťažnosť č. 19074/05, rozsudok z 31. 1. 2017, § 30 – § 34).

22. Okolnosť predvídateľnosti obmedzenia v prístupe k súdu je splnená, ak je vnútroštátna súdna prax jednotná a aplikácia takejto praxe konzistentná (Levages Prestations Services proti Francúzsku, sťažnosť č. 21920/93, rozsudok z 23. 10. 1996, § 42).

23. Pri posúdení toho, či rozhodovanie vnútroštátnych súdov je zaťažené prílišným či nadmerným formalizmom, bude nevyhnutné prihliadať na všetky okolnosti konkrétneho prípadu a k porušeniu práva na prístup k súdu dôjde v prípade, že stanovené pravidlo prestane slúžiť cieľu právnej istoty a riadnemu výkonu spravodlivosti a stane sa z neho bariéra znemožňujúca strane sporu prejednať jej spor meritórne pred príslušným súdom (Kart proti Turecku, sťažnosť č. 8917/05, rozsudok Veľkej komory z 3. 12. 2009, § 79 in fine).

24. Rovnosť strán v civilnom konaní je v judikatúre ESLP vyjadriteľná princípom rovnosti zbraní, ktorý tvorí prvok spravodlivého súdneho konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Právo na spravodlivé súdne konanie preto v kontexte princípu rovnosti zbraní zabezpečuje, aby každá strana sporu mala možnosť hájiť si svoju vec pred súdom za podmienok, ktoré ju podstatne neznevýhodňujú v pomere k druhej strane (napr. De Haes a Gijssels proti Belgicku, rozsudok z 24. 2. 1997, sťažnosť č. 19983/92, § 53 alebo Ankerl proti Švajčiarsku, rozsudok z 23. 10. 1996, sťažnosť č. 17748/91, § 38).

25. Základné právo na rovnosť účastníkov v konaní sa prostredníctvom čl. 47 ods. 3 ústavy zaručuje ako osobitné základné právo priznávajúce ochranu nielen v súdnom

konaní, ale aj v konaní pred inými štátnymi orgánmi a orgánmi verejnej správy. Princíp rovnosti účastníkov konania (resp. strán v spore) však zároveň tvorí základný definičný prvok práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a aj nevyhnutnú súčasť každého právneho štátu, ktorý sa k tomuto princípu hlási prostredníctvom čl. 1 ods. 1 ústavy.

26. Rovnosť účastníkov v súdnom konaní (strán v spore) všeobecný súd zabezpečuje vytvorením rovnakých procesných možností na uplatnenie ich práv a plnenie ich povinností. Všetci účastníci konania, resp. strany v spore majú rovnaké práva, ktoré uplatňujú a plnia za rovnakých procesných podmienok bez zvýhodnenia alebo diskriminácie niektorej z procesných strán (m. m. I. ÚS 75/96, I. ÚS 64/97, I. ÚS 98/97, IV. ÚS 283/2011).

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

27. Z hľadísk uvedených v časti III tohto nálezu ústavný súd následne pristúpil k prieskumu napadnutého uznesenia.

IV.1 K námietke porušenia zásady predvídateľnosti súdnych rozhodnutí a princípu právnej istoty z dôvodu nepredloženia vecí veľkému senátu

28. Ústavný súd už v minulosti uviedol, že nepredloženie vecí súdnemu orgánu oprávnenému riešiť otázku, odpoveď na ktorú sa v judikatúre súdov rozchádza alebo ktorá súvisí s výkladom a aplikáciou špeciálnej právnej normy, v prípadoch, keď je príslušný súd povinný tak na základe zákona (resp. právneho predpisu) urobiť, môže znamenať odňatie veci zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy (m. m. IV. ÚS 270/2012, IV. ÚS 299/2012 alebo IV. ÚS 206/08). Nesprávny procesný postup dovolacieho súdu pri (ne)uplatnení postupu podľa § 48 ods. 1 CSP majúci charakter arbitrárnosti môže v kontexte všeobecne ponímanej spravodlivosti v konaní ako celku znamenať aj porušenie základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie (m. m. II. ÚS 332/2018). Rozhodnutie dovolacieho senátu o tom, že v konkrétnej veci predloží či nepredloží vec veľkému senátu, je vecou jeho úvahy. Z uvedených dôvodov pokiaľ sú splnené všetky zákonom stanovené podmienky

pre uplatnenie postupu podľa § 48 ods. 1 CSP, dovolací senát vec veľkému senátu predloží bez ohľadu na aktivitu samotnej strany v spore, teda bez ohľadu na to, či strana v spore uplatnenie postupu podľa § 48 ods. 1 CSP požaduje. Z uvedeného dôvodu je pre posúdenie ústavnej udržateľnosti postupu najvyššieho súdu bez právnej relevantnosti skutočnosť, či v konkrétnom prípade sťažovateľka o predloženie veci veľkému senátu žiadala.

29. Podľa § 48 ods. 1 CSP ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. V uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor. Podľa ods. 3 citovaného zákona právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty najvyššieho súdu záväzný. Ak sa senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní chce odchyliť od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu podľa ods. 2, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. Podľa ods. 4 citovaného zákona veľký senát si pred rozhodnutím vo veci vyžiada stanovisko ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, generálneho prokurátora Slovenskej republiky, prípadne ďalších subjektov.

30. Zo samotnej rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu ďalej vyplýva, že cieľom právnej úpravy obsiahnutej v § 48 ods. 1 CSP je pokryť prípady, v ktorých (trojčlenný) senát najvyššieho súdu dospeje k záveru, že „je“ dôvod na zmenu (na odklonenie sa od konštantnej línie rozhodovania), teda dôvod na odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu alebo na zmenu právneho názoru vyjadreného v skoršom rozhodnutí trojčlenného senátu najvyššieho súdu, alebo na odklon od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu. Pokiaľ k takejto situácii dôjde, je senát, ktorý dospeje k záveru, že je dôvod na zmenu, povinný postúpiť vec veľkému senátu (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 174/2016 z 10. novembra 2016 uverejnený v zbierke pod č. 17/2017).

31. Nevyhnutným predpokladom pre vznik povinnosti dovolacieho senátu vec predložiť na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu je teda existencia judikatúrneho odklonu, resp. vôľa dovolacieho senátu odchyliť sa od právneho názoru vysloveného

v predchádzajúcom rozhodnutí. Spor o interpretáciu právnej normy je pritom daný, ak sú v najmenej dvoch rozhodnutiach najvyššieho súdu vyslovené právne názory, ktoré odlišným spôsobom vykladajú (interpretujú) rovnakú právnu normu (k tomu pozri aj uznesenie veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 VCdo 4/2017 z 18. decembra 2017).

32. Sťažovateľka na obhajobu svojho tvrdenia o povinnosti dovolacieho senátu obrátiť sa na veľký senát tvrdí, že otázka zníženého majetkového cenzu a jeho aplikácia v sporoch s ochranou slabšej strany bola odlišne riešená v jej inej veci (k tomu pozri body 2.4 a 2.5 tohto nálezu), v ktorej najvyšší súd za situácie, keď napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevýšil desaťnásobok minimálnej mzdy, uznesením sp. zn. 4 Cdo 187/2017 z 23. apríla 2018 rozhodol, že dovolanie sťažovateľky je prípustné, rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

33. Ústavný súd v tomto kontexte zdôrazňuje v súlade s tvrdením sťažovateľky (k tomu pozri bod 5.3 tohto nálezu), že súčasťou prvotnej fázy rozhodovania najvyššieho súdu o dovolaní je nepochybne posúdenie jeho prípustnosti podľa príslušných ustanovení procesných kódexov. Pokiaľ by sa ústavný súd aj stotožnil s tvrdením sťažovateľky, že jej iná vec bola za obdobného skutkového a právneho stavu uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 187/2017 z 23. apríla 2018 riešená odlišne, táto skutočnosť sama osebe neznamená splnenie podmienok na to, aby dovolací senát najvyššieho súdu vec predložil veľkému senátu. Skutočnosť, ktorá v konkrétnych okolnostiach vecí sťažovateľky determinuje posúdenie ústavnosti postupu dovolacieho senátu, ktorý veci sťažovateľky nepredložil veľkému senátu, spočíva v absencii akéhokoľvek výslovného právneho názoru na aplikáciu majetkového cenzu v spotrebiteľských sporoch. *Ratio decidendi* k interpretácii a následnej aplikácii § 422 ods. 1 písm. b) CSP na rozdiel od tu preskúmaných napadnutých uznesení najvyššieho súdu v inej sťažovateľkinej veci (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 187/2017 z 23. apríla 2018) chýba.

34. Ústavný súd sa v predmetnej veci plne stotožňuje so závermi ústavnému súdu, ku ktorým dospel pri rozhodovaní vo veci vedenej pod sp. zn. III. ÚS 382/2018, podľa ktorých absencia výslovnej právnej argumentácie, ktorá by odôvodňovala *expressis*

verbis takú interpretáciu § 422 ods. 1 písm. b) CSP, ktorá umožňuje aplikovať znížený majetkový cenzus podľa citovaného ustanovenia v spotrebiteľskom spore aj v prípade, že dovolateľom je neúspešný dodávateľ, podľa názoru ústavného súdu dostatočne odôvodňuje záver, podľa ktorého neboli splnené podmienky na postup dovolacieho senátu v sťažovateľkinej veci podľa § 48 ods. 1 CSP. Absencia odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 187/2017 z 23. apríla 2018, a rovnako tak aj v uznesení najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 65/2018 z 26. septembra 2018 k prípustnosti dovolania nedovoľuje totiž prijať záver, že spor o interpretáciu právnej normy bol daný (k tomu pozri aj argumentáciu najvyššieho súdu obsiahnutú v bode 4.2 tohto nálezu).

35. Konkrétne okolnosti vecí sťažovateľky z už uvedených dôvodov nedovoľujú ústavnému súdu prijať záver o tom, že neuplatnenie postupu podľa § 48 ods. 1 CSP zo strany najvyššieho súdu v jej veciach má charakter arbitrárnosti a spôsobuje v kontexte namietaného porušenia zásady predvídateľnosti súdnych rozhodnutí a princípu právnej istoty porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

36. Už citované uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 80/2017 z 24. júla 2018, ktorého právna veta znie: „Znížený majetkový cenzus (§ 422 ods. 1 písm. b/ Civilného sporového poriadku) sa v spotrebiteľskom spore uplatní, ak dovolateľom je neúspešný spotrebiteľ.“, bolo v zbierke č. 3/2019 publikované ako judikát (R 29/2019).

37. Jedným zo spôsobov, akým najvyšší súd zabezpečuje jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, je okrem postupu podľa § 48 ods. 1 CSP aj prijímanie stanovísk k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov a zverejňovanie právoplatných súdnych rozhodnutí zásadného významu [§ 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) a § 23 ods. 1 písm. a) a b) zákona o súdoch].

38. V súlade s § 21 ods. 3 písm. d) zákona o súdoch je prerokovanie a schválenie návrhov rozhodnutí na uverejnenie v zbierke v právomoci kolégia najvyššieho súdu a predstavuje preto zovšeobecňujúci názor väčšiny členov kolégia najvyššieho súdu, a tým aj členov viacerých senátov najvyššieho súdu. Nepublikované rozhodnutie najvyššieho súdu na rozdiel od publikovaného rozhodnutia najvyššieho súdu vyjadruje názor väčšiny členov vo veci konajúceho senátu v individuálne ním prejednáwanej veci (k tomu pozri aj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 174/2016 z 10. novembra 2016).

39. Aj z uvedených dôvodov sa rozhodnutiu publikovanému zákonom stanoveným spôsobom v zbierke priznáva osobitný význam, v dôsledku ktorého výklad, ktorý sa podáva v publikovanom judikáte, síce nie je právne (de iure) záväzný, ale fakticky (de facto) má vysokú vecnú autoritu. Ipso iure má judikatúra najvyššieho súdu normatívny charakter vo vertikálnej línii (voči súdom nižších inštancií), ako aj v horizontálnej línii, a to medzi jednotlivými senátmi a kolégiami najvyššieho súdu navzájom (k tomu pozri aj rozhodnutia najvyššieho súdu vo veciach sp. zn. 3 Cdo 56/2014, sp. zn. 3 Cdo 144/2014 a sp. zn. 3 Cdo 136/2016).

40. Aj tieto skutočnosti (existencia prevažujúcej interpretácie relevantného ustanovenia Civilného sporového poriadku, ako aj následná publikácia judikátu R 29/2019 a jeho faktická záväznosť) sú pre posúdenie ústavnej udržateľnosti postupu najvyššieho súdu pri rozhodovaní vo veciach sťažovateľky v súvislosti s požiadavkou predloženia vecí veľkému senátu rozhodujúce a v konkrétnych okolnostiach vecí odôvodňujú v celkovom kontexte námietky sťažovateľky záver o tom, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu nie je výsledkom takého postupu najvyššieho súdu, ktorý by bol spôsobilý z dôvodu nesprávneho procesného postupu pri zaistovaní jednotnosti interpretácie a aplikácie príslušného ustanovenia Civilného sporového poriadku ako následok vyvolať porušenie základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu či jej práva na spravodlivé súdne konanie.

41. Keďže k porušeniu práv zaručených čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými uzneseniami najvyššieho súdu z dôvodu nepredloženia vecí veľkému senátu na podklade už uvádzaných skutočností nedošlo, ústavný súd relevantnej časti ústavných

sťažností sťažovateľky nevyhovet tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu (§ 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde *a contrario*).

IV. 2 K námietke ústavne nekonformného výkladu predmetného ustanovenia Civilného sporového poriadku, ktorý porušuje zásadu rovnosti zbraní v civilnom sporovom konaní

42. Záver ústavného súdu o ústavnej udržateľnosti postupu najvyššieho súdu v súvislosti s (ne)predložením veci veľkému senátu neprejudikuje záver o ústavnej (ne)udržateľnosti samotných napadnutých uznesení najvyššieho súdu v súvislosti s námietkou ústavne neudržateľného výkladu § 422 ods. 1 písm. b) CSP. Samotná skutočnosť, že napadnuté uznesenia najvyššieho súdu sa v otázke interpretácie § 422 ods. 1 písm. b) CSP prikláňajú k v zbierke publikovanému judikátu (jeho právnej vete), nemôže byť sama osebe prekážkou uplatnenia právomoci ústavného súdu, ktorá mu vyplýva z čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný súd je preto v súlade s čl. 127 ods. 1 ústavy oprávnený preskúmať, či napadnuté rozhodnutia najvyššieho súdu, aj keď korešpondujúce s názorom vyjadreným v rozhodnutí publikovanom v zbierke, sú v súlade s požiadavkami kladenými na rozhodovanie súdu v kontexte obsahových súčastí základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, ktorých porušenie sťažovateľka namieta, a konkrétne, či výklad § 422 ods. 1 písm. b) CSP je ústavne udržateľný.

43. V súlade s § 422 ods. 1 písm. a) a b) CSP dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada, b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada.

44. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi

dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

45. Napadnutým uznesením najvyšší súd dovolania sťažovateľky (neúspešnej dodávateľky) podané z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia vecí [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP] odmietol s odôvodnením, že prípustnosť dovolania bola v zmysle § 422 ods. 1 písm. a) CSP vylúčená, keďže dovolaním bol napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšujúcom desaťnásobok minimálnej mzdy.

46. Argumentácia najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania napadnutým uznesením je založená na premise, podľa ktorej aj keď išlo o tzv. spotrebiteľský spor (spor s ochranou slabšej strany, v ktorom vystupujú spotrebiteľ a dodávateľ), pre posúdenie prípustnosti dovolania neprichádzalo do úvahy uplatnenie nižšieho majetkového cenzu podľa § 422 ods. 1 písm. b) CSP, keďže účelom zníženia majetkového cenzu v sporoch s ochranou slabšej strany je podľa dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku zvýšená procesná ochrana slabšej strany, ktorou je v spotrebiteľskom spore spotrebiteľ, a táto zvýšená procesná ochrana spočíva v sprístupnení dovolania spotrebiteľa aj pri nižšej sume peňažného plnenia. Znížený majetkový cenzus sa preto v spotrebiteľských sporoch podľa názoru najvyššieho súdu uplatní len vtedy, ak je dovolateľom neúspešný spotrebiteľ. V prípade, že dovolateľom je neúspešný dodávateľ, pre posúdenie prípustnosti dovolania platí majetkový cenzus vo výške desaťnásobku minimálnej mzdy.

47. Najvyšší súd rovnako v napadnutom uznesení zdôraznil, že takáto interpretácia [ustanovenia § 422 ods. 1 písm. b) CSP] neodporuje princípu rovnosti zbraní, a to s poukazom na to, že „rovnosť subjektov je v určitých sporoch (vzhľadom na postavenie strán) len fikciou, na ktorú zákonodarca v C. s. p. reagoval tzv. pozitívnou diskrimináciou, t. j. osobitnou právnou úpravou sporov s ochranou slabšej strany. Za takéto spory sa považujú spotrebiteľské spory, antidiskriminačné spory a individuálne pracovné spory (§ 290 až § 323 C. s. p.), pričom slabšou stranou v nich je spotrebiteľ, zamestnanec a diskriminovaný. Ochrana slabšej strany spočíva v tom, že sa jej priznáva viac práv za účelom docielenia rovného postavenia s druhou stranou sporu, a teda dôsledného naplnenia princípu rovnosti zbraní.“

48. Všeobecne je dôvodom zvýšenej ochrany strán v spore potreba dorovnania procesného postavenia slabšej strany s cieľom zachovania funkčnej procesnej rovnosti. V záujme vyhnúť sa neodôvodnenému paušálnemu uplatňovaniu nadradeného postavenia slabšej strany je nevyhnutné uplatňovať princíp ochrany slabšej strany rozumne a v procesnoprávných súvislostiach (k tomu pozri aj Števček, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 45 až 46.).

49. Úprava konkrétnych odchýlok od všeobecnej úpravy sporových pravidiel je na účely zaistenia de facto rovnosti, resp. rovnosti šancí (o ktoré v prípade pozitívnej diskriminácie, na ktorú najvyšší súd v konkrétnych okolnostiach veci poukazuje, ide) pri uplatňovaní nároku na súde alebo bránení sa proti nárokom druhej strany pri spotrebiteľských sporoch predmetom predovšetkým ustanovení prvého dielu druhej hlavy tretej časti Civilného sporového poriadku. V ustanoveniach § 290 až § 300 CSP zahŕňa vo svojej podstate pravidlá protežujúce zvýšenú ochranu spotrebiteľa v procesnom štádiu po začatí konania (zastúpenie spotrebiteľa, poučovacia povinnosť, spojenie vecí, zmena žaloby, dokazovanie, nariadenie pojednávania, osobitné ustanovenia o rozhodnutiach). Ustanovenia § 301 až § 306 CSP pojednávajú o osobitnom konaní o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach, ktoré v súlade s § 302 CSP možno začať len na podnet špecificky legitimovaných subjektov (v súlade s § 302 CSP žalobu podľa § 301 môže proti dodávateľovi podať iba právnická osoba založená alebo zriadená na ochranu spotrebiteľa a orgán dohľadu podľa osobitného predpisu).

50. V bode 4.1 tohto nálezu najvyšší súd na podporu ústavnej udržateľnosti výkladu podaného najvyšším súdom v napadnutom uznesení poukazuje na právnu úpravu povinnosti platenia súdneho poplatku podľa zákona o súdnych poplatkoch, ktorá sa viaže na osobné (spotrebiteľa), a nie vecné (konanie so spotrebiteľom) oslobodenie.

51. Textácia relevantného ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch [v súlade s § 4 ods. 2 písm. v) zákona o súdnych poplatkoch od platenia súdnych poplatkov je oslobodený spotrebiteľ domáhajúci sa ochrany svojho práva podľa osobitného predpisu] jasný a nepochybný záver, že oslobodenie od platenia súdnych poplatkov právna úprava viaže výslovne na osobu spotrebiteľa, ktorému týmto spôsobom priznáva v prístupe k súdu

bez toho, aby musel plniť poplatkovú povinnosť, viac práv oproti druhej strane v spore, umožňuje. Naproti tomu relevantné ustanovenie § 422 ods. 1 písm. b) CSP nerieši prípustnosť dovolania takou textáciou ustanovenia, ktorou by bolo možné dospieť rovnako jasne a nepochybné k záveru, že znížený majetkový cenzus sa uplatní len v prípade, že sa prístupu k dovolaniu domáha neúspešný spotrebiteľ (... dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak ... napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany...). Aj preto je odkaz na príslušné ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch nenáležitý a v konečnom dôsledku aj protirečivý a v neprospech ústavnej udržateľnosti výkladu, ktorý podal v napadnutých uzneseniach najvyšší súd (k tomu pozri aj argumentáciu obsiahnutú v bode 4.1 tohto nálezu).

52. Aj keď už bolo zdôraznené (bod 16 tohto nálezu), že jazykový výklad predstavuje len prvotné priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis, nemožno ho aj s prihliadnutím na existujúcu rovnosť jednotlivých metód výkladu v procese overenia správnosti či nesprávnosti výkladu ignorovať. Jednotlivé uplatnené metódy či spôsoby výkladu by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu. Pri výklade, ktorý podáva najvyšší súd, však takéto prvotné priblíženie sa obsahu právnej normy absentuje, čo spôsobuje v konečnom dôsledku nedostatočnosť pre overenie správnosti či nesprávnosti podaného výkladu.

53. Účelom zákonného oslobodenia spotrebiteľa od platenia súdnych poplatkov je ochrana slabšej strany pri prístupe k súdu, ktorá sa v konkrétnostiach pretavuje do možnosti spotrebiteľa domôcť sa ochrany svojho práva bez toho, aby bol odrádzaný povinnosťou platiť súdny poplatok. Keďže spotrebiteľ v porovnaní s dodávateľom vystupuje spravidla v pozícii finančne slabšieho subjektu, týmto spôsobom sa jeho prístup k súdu v konkrétnej individuálnej veci nestáva závislým od jeho finančných možností a nepredstavuje ani zaťažujúce finančné bremeno. Keďže dodávateľ ako druhá strana sporu vystupuje v pozícii finančne silnejšieho subjektu, čo zároveň naznačuje, že dodávateľ a spotrebiteľ sa nachádzajú v nerovnom finančnom postavení, je takéto nerovnaké zaobchádzanie na účely zaistenia rovnosti šancí k prístupu súdu (oslobodenie od platenia

súdneho poplatku viazané na osobu spotrebiteľa) už na prvý pohľad legitímne, a teda aj dôvodné. Osobný charakter zvýšenej ochrany spotrebiteľa je tu preto daný.

54. Podmienky prístupu k dovolaniu, konkrétne podmienky prípustnosti dovolania pre nesprávne právne posúdenie (ktorých sa relevantné ustanovenie Civilného sporového poriadku dotýka), sú však v kontexte stanoveného majetkového cenzu naviazané na spor, resp. jeho predmet (výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany), a nie na konkrétnu stranu v spore. Aj z uvedeného dôvodu preto argumentácia o osobnom charaktere podobnom osobnému oslobodeniu od platenia súdnych poplatkov pri výklade relevantného ustanovenia Civilného sporového poriadku nemôže obstať.

55. Navyše, absencia bližšej konkretizácie nerovného procesného postavenia spotrebiteľa a dodávateľa v kontexte prístupu k dovolaciemu konaniu zo strany najvyššieho súdu, ktorá je nevyhnutná pre legitímnosť prijatých pozitívnych opatrení vyrovnávajúcich podmienky, za ktorých subjekty spotrebiteľského sporu prístup k dovolaniu realizujú, a ktorá by odôvodňovala potrebu zvýšenej procesnej ochrany spotrebiteľa (v podobe zníženia majetkového cenzu na dvojnásobok sumy minimálnej mzdy oproti dodávateľovi, u ktorého by sa aplikoval majetkový cenzus vo výške desaťnásobku sumy minimálnej mzdy), spôsobuje, že preferovanie spotrebiteľa pri prístupe k dovolaniu má povahu neodôvodneného a paušálneho uplatňovania nadradeného postavenia slabšej strany. Identifikácia nerovnosti medzi spotrebiteľom a dodávateľom pri prístupe k dovolaniu je esenciálnym a nevyhnutným predpokladom pre ústavnú udržateľnosť toho, aby sa následne na účely dorovnania nerovného postavenia s druhou stranou (dodávateľom) a zaistenia skutočnej rovnosti medzi subjektmi spotrebiteľského sporu poskytla spotrebiteľovi pri prístupe k dovolaniu ochrana zvýšená (v podobe pozitívneho opatrenia).

56. Základom najvyšším súdom prezentovanej interpretácie § 422 ods. 1 písm. b) CSP je úmysel zákonodarcu obsiahnutý v dôvodovej správe k Civilnému sporovému poriadku, ktorý najvyšší súd identifikuje vo zvýšenej procesnej ochrane slabšej strany – spotrebiteľa spočívajúcej v sprístupnení dovolania aj pri nižšej sume peňažného plnenia. Takáto interpretácia však okrem už uvedeného v dostatočnej miere nezohľadňuje

ani charakter dovolacieho konania a ani jeho účel a postavenie najvyššieho súdu v systéme všeobecného súdnictva.

57. Charakter dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku nepriamo determinuje aj postavenie najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho, ktorý nemôže byť vnímaný ako tretia inštancia s právomocou preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (k tomu pozri napr. uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 165/2017, sp. zn. 3 Cdo 14/2017 a sp. zn. 4 Cdo 157/2017). Stanovenie majetkového cenzu obmedzujúceho prípustnosť dovolania pre nesprávne právne posúdenie na výšku sumy, ktorá má byť predmetom dovolacieho konania, je pritom tak, ako to už bolo zdôraznené aj s prihliadnutím na judikatúru ESLP, v komplexnom ponímaní legitímne a korešponduje s postavením a úlohami, ktoré najvyšší súd ako dovolací súd plní (k tomu pozri aj bod 20 tohto nálezu).

58. Úlohou dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku je v prípade, že ním dovolateľ namieta nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom (ako to je aj v konkrétnych okolnostiach vecí sťažovateľky), riešenie zásadných právnych otázok, ktoré neboli vyriešené dovolacím súdom [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP], prípadne zjednocovanie judikatúry [§ 421 ods. 1 písm. a) a c) CSP]. Aj z týchto dôvodov preto prípadné rozhodnutie najvyššieho súdu v dovolacom konaní presahuje hranice rozhodnutia *inter partes*, keďže má oveľa širší a všeobecnejší dosah na aplikačnú prax všeobecných súdov a v konečnom dôsledku aj na správanie oboch strán v spotrebiteľskom vzťahu ako takom. Interpretácia prezentovaná najvyšším súdom, ktorá v následnom procese aplikácie práva v konečnom dôsledku spôsobuje uplatnenie rozdielnych podmienok v prístupe k dovolaniu medzi spotrebiteľom a dodávateľom, nezohľadňuje ani tieto skutočnosti.

59. Výlučné a izolované preferovanie úmyslu zákonodarcu bez náležitého zohľadnenia jazykového výkladu relevantného ustanovenia a prihliadnutia na charakter dovolacieho konania a jeho účel pri súčasnej absencii bližšej konkretizácie nerovného postavenia spotrebiteľa a dodávateľa v kontexte dovolacieho konania, ktoré by zvýšenú procesnú ochranu (uplatnenie majetkového cenzu vo výške dvojnásobku minimálnej mzdy)

legitímne odôvodnilo, spôsobuje, že výklad relevantného § 422 ods. 1 písm. b) CSP nie je ústavne konformný. Z uvedeného dôvodu má preferovanie zvýšenej procesnej ochrany spotrebiteľa pri prístupe k dovolaniu povahu neodôvodneného a paušálneho uplatňovania nadradeného postavenia slabšej strany, ktoré porušuje princíp rovnosti zbraní, resp. rovnosti strán v spore, keďže neodôvodnene stavia sťažovateľku ako dovolateľku do podstatne nevýhodnejšej pozície oproti druhej strane.

60. Ústavno-nekonformnou interpretáciou § 422 ods. 1 písm. b) CSP preto najvyšší súd znemožnil sťažovateľke ako dovolateľke prístup k dovolaniu ako mimoriadnemu opravnému prostriedku spôsobom, ktorý porušuje základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V.

Záver

V.1 K bodu 1 výrokovej časti nálezu

61. S prihliadnutím na dôvody uvedené v časti IV tohto nálezu ústavný súd konštatuje, že napadnutými uzneseniami najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

V.2 K bodu 2 výrokovej časti nálezu

62. 91. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

63. V súlade s § 133 ods. 2 prvou vetou zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa.

64. Podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

65. Podľa § 134 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu (odsek 1). Ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením (odsek 2).

66. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol o tom, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu boli porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, rozhodol zároveň aj o zrušení napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a veci vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

67. Najvyšší súd bude po vrátení vecí na ďalšie konanie viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými predovšetkým v III. a IV. časti tohto nálezu. Jeho úlohou bude predovšetkým pri preskúvaní splnenia predpokladov prípustnosti dovolania podaného z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci interpretovať príslušné ustanovenia Civilného sporového poriadku [predovšetkým § 422 ods. 1 písm. b) CSP] v súlade s ústavou a dohovorom a až následne vo veci opätovne rozhodnúť.

V.3 K bodom 3 a 4 výrokovej časti nálezu

68. Sťažovateľka požiadala o náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním advokátskou kanceláriou Hudec s. r. o., Lazaretská 23, Bratislava.

69. Podľa § 73 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania.

70. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

71. Z citovaných ustanovení zákona o ústavnom súde vyplýva, že sťažovateľka nemá obligatórny nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom, t. j. ústavný súd môže náhradu trov konania účastníkovi konania úplne alebo sčasti priznať podľa svojho uváženia, zohľadňujúc pritom konkrétne okolnosti daného prípadu.

72. Sťažovateľka podaním doručeným ústavnému súdu 13. decembra 2019 požiadala o celkovú náhradu trov konania v sume 640,54 € (bod 6 tohto nálezu).

73. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za roky 2019 a 2020 v sume 163,33 € a 177 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) a tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za roky 2019 a 2020 v sume 9,80 € a 10,52 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Ústavný súd priznal náhradu trov konania za tri úkony právnej služby (prevzatie zastupovania, podanie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie doručené ústavnému súdu 17. apríla 2020). Výsledná suma 640,54 € bola navýšená o daň z pridanej hodnoty, keďže právna zástupkyňa sťažovateľky je platcom dane z pridanej hodnoty. Celková suma náhrady trov konania tak predstavuje sumu 640,54 €. (bod 3 výroku tohto nálezu).

74. Priznanú náhradu trov konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

VI.

75. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu